

Kecskemét-Hetényegyházi Református Egyházközség

Pásztori üzenet [III.]

Hós 10-14

Hóseás könyvének utolsó fejezeteiből megismerhetjük azt a lehajoló Istent, aki évszázadokkal később elküldte egyszerű Fiát a világba. Ő csodálatosan munkálkodik népe életében. Sosem igazsága ellenére cselekszik, hanem betölti azt kegyelmével. De továbbra is igaz, hogy amit ő mond, azt nem másítja meg, ezért aki lázad Isten parancsai ellen, azt továbbra is kortól és szövetségtől függetlenül megítéli. Mindeközben sosem szűnik meg felajánlani a menekülés útját a megtérőknek. Akkor sem lankad, ha a sokadik szólítgatás sem ér célt, és azt sem utasítja vissza, akit súlyos bűn terhel.

Aktuális:

- *Most vasárnap visszük felajánlásainkat az Úr elé.*
- *Egyházközségünk új küldetésnyilatkozata megtalálható honlapunkon.*
- *Az imaházban fel lehet iratkozni családlátogatásra.*

Hóseás könyvében a 10. fejezettől hangsúlyváltást látunk. Persze a nép továbbra sem tért meg, sőt egyre mélyebbre sodródtak. De Isten dicsősége sosem a kiválasztott néptől függ. Az ő dicsősége az, hogy bárkinek, bármikor kész megkegyelmezni, ha valaki alázattal fordul hozzá. Talán az igazságérzetünket sérti, hogy a bálványimádó népnek ilyen szép ígéreteket tesz, ennyire kedvesen és szeretetteljesen fordul hozzájuk. De Isten igazságához kegyelme és szeretete is hozzátartozik.

Kettős kép rajzolódik ki előttünk, ahogy haladunk a fejezetek sorában. Szinte átmenet nélkül követik egymást a megtérésre buzdító igék az egyre súlyosbodó, egyre drasztikusabb ítélet-igékkal. Az ember könnyen el is veszti a fonalat, hogy akkor most a nép megtért végre, vagy mi történt.

Majd látjuk újra a következő mélyrepülést. Mintha egy ping-pong mérkőzésen lennénk, egyik térfélen a harag és ítélet, a másik térfélen az igtalom. Isten szólítgat, a nép elutasít. Újra küldi Hóseást az Úr, a nép úgy tesz, mintha megtérne, de komolytalan. Újabb kudarc, újabb próbálkozás.

Megmutatja számunkra a szöveg furcsa hullámvázása Isten lankadatlan reménykedését népe megtéréséért. Úgy látjuk itt az Urat, mint édesanyát, aki újból és újból kinéz az ablakon, hátha hazatér tékozló fia. De ma sem, holnap sem jelenik meg az eltévedt fiú. Izráel menthetetlenül halad végső pusztulása felé. Ahogy haladunk előre a fejezeteken, úgy tűnik egyre biztosabbnak, hogy vagy Egyiptom, vagy Asszíria végül felemészti a bűnnel terhelt népet.

A történet persze nem ér véget Hóseással, ahogy az évszázadok teltek, a megtérés igéi új értelmet kaptak Jézusban. Ami Hóseás korában szemrehányás volt még, az Jézus életében gondviselés: „Egyiptomból hívtam ki fiamat”.(11,2; lásd: Mt 2,15) Ami itt még keserves panasz, az az Újszövetségben valóság: „Az Urat fogják követni, mert orozlánként ordít majd, és ha ordít, remegve jönnek fiai nyugat felől.” És ami itt még a makacs bálványimádó szavai, az Újszövetségben már hitvallás: „Hol van a tövised, halál? Hol a fullánkod, holtak hazája?”(13,14; lásd: 1Kor 15,55)

De kétségeink ne legyenek Izráel sorsát illetően. Aki nem tér meg, aki nem hajol meg Isten szavára, annak nincs kegyelem, annak nincs bocsánat. „Félelmetes dolog az élő Isten kezébe esni!” (Zsid 10,31) Bár ezek az igék az Újszövetségben más jelentést hordoznak, ne hagyjuk figyelmen kívül Isten és Hóseás küzdelmét Izráel népéért. Vegyük komolyan az ő tapasztalatát és a következmények súlyát, mely ránk is igaz lehetne, ha Krisztus nem halt volna értünk kereszthalált és nem adott volna számunkra új életet.

Az ige aktualitása

Sokszor azt látjuk a minket körülvevő világban, hogy hiába elérhető az ige, hiába szólnak az igehirdetések mindenfelé, az emberiség egyre halad a mélyrepülés felé. Hasonlót élünk át a mindennapokban, mint Hóseás, akinek a népe a lehetőséggel nem törődve haladt a pusztulás felé.

Jézus végidőkkel kapcsolatos igéi juthatnak eszünkbe, ha a környező világra nézünk. „Fogtok hallani háborúkról, és hallotok háborús híreket. [...] nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad, éhínségek és földrengések lesznek mindenfelé. De mindez a vajúdás kínjainak kezdete.

Akkor átadnak titeket kínvallatásra, megölnék benneteket, és gyűlöl titeket minden nép az én nevemért. Akkor sokan eltántorodnak, elárulják és meggyűlölnek egymást. Sok hamis próféta támad, és sokakat megtévesztenek. Mivel pedig megsokasodik a gonoszság, sokakban meghidegül a szeretet. De aki mindvégig kitart, az üdvözülni fog." (Mt 24,6-13) Ezek a szavak maradjanak meg bennünk, hogy reménységünket el ne veszítsük.

Kérdezz, hogy érts!

Hogyan tekintesz a saját megtérésedre? Kérdezd meg magadtól: van az életemnek olyan része, melyet még nem adtam át az Úrnak? Nem váltam idő közben olyanná, mint Hóseás kortársai, akik mondogatták ugyan, hogy megtértünk-megtértünk, de nem volt komoly döntés ez az életükre nézve?

10. fejezet

1-11. (részletek) „Dús lombú szőlőtő Izráel, gyümölcsöt is bőven terem. Minél több gyümölcse lett, annál több oltárt épített; minél szebb lett országa, annál szebb szent oszlopokat állított. [...] Efraim betanított üsző, szeret gabonát nyomtatni. Én megkíméltem szép nyakát, de majd igába fogom Efraimot, Júda szántani fog, Jákób meg boronál.”

Természeti képekkel írja le a próféta Isten és népe összetett kapcsolatát. A termékenység ebben az esetben negatív értelmű, mert Izráel az áldásokat (a gyümölcsöket) rossz célra használta fel, a bálványimádást fizette. Elvadult a nép, hiába adott meg nekik mindent az Úr, ők egyre inkább rossz célok felé mozdultak.

Mi erre a megoldás? Isten terhet rak népére. Így kell értenünk a szavakat: „igába fogom Efraimot, Júda szántani fog, Jákób meg boronál.” Bár Hóseás kifejezetten kortársai számára írt, de itt felfedezhetjük az évtizedekkel későbbi redaktorok (szöveggondozók) munkáját is, akik a maguk helyzetére lebontva látták a múlt eseményeit. Nem változtattak a szövegen, nem hamisították meg Hóseás szavait, szó sincs ilyesmiről. Csupán az ő gondolkozásmódját követve értékelték a fogság időszakát.

Tudnunk kell ugyanis ehhez, hogy a fogság korában keletkezett a ma ismert Ószövetség jelentős része, és a könyveket ebben az időben foglalták írásba. Irodalmilag nagyon termékeny időszaka lett a fogság kora a kiválasztott népnek. Úgy tűnik tehát, hogy bár Hóseás korában a nép makacsul ragaszkodott bűneihez, de a fogság idején valóra váltak a próféta igéi, a nép újra Istenhez közeledett. Mindennek eredménye az a sok könyv és ige, melyet ma is olvashatunk, melyet a magába szállt nép jegyzett le Asszíriában, majd később Babilóniában. Isten törekvése tehát bevált, a nagyobb teher észhez térítette népe számtalan tagját. Az iga jót tett nekik, felismerésre és tettekre sarkallta őket a fogság tapasztalata.

12-15. (részlet) „Vessetek magatoknak igazságot, akkor hűséget arathattok! Törjete föl új szántóföldet, mert ideje, hogy keressétek az Urat, míg majd eljön, és hullatja rátok az igazság esőjét.”

Ezek az igék is erről a megtérésről tanúskodnak. „Törjete föl új szántóföldet...”, azaz ne a régi, elgazosodott földbe vessetek. Vegyétek számba, amit Istentől kaptatok és rendezzék el a hagyományokat és igéket, hogy az utókor is részesülhessen belőle.

Ennek szól a múlt idő is: „bűnösen szántottatok, álnokságot arattatok, ettétek a hazugság gyümölcsét. Bizony a magad tetteiben és sok harcosodban bízál.” (13) Ezek a szavak is inkább a visszaemlékezés szavai egy elmúlt időszakra. Miután a népet fogságba vitték, már nem volt mit aratni, idegen földön nem volt hadsereg, amiben bízhattak volna. Akkor már megértették, hogy csak Isten az, akiben oltalmat találhatnak. Mennyi időnek és mennyi szenvedésnek kellett megtörténnie, hogy a nép belássa mindezt!

11. fejezet

1-7. „Még gyermek volt Izráel, mikor megszerettem, Egyiptomból hívtam ki fiamat. Minél jobban hívtam őket, annál jobban távolodtak tőlem: a Baaloknak áldoztak, és a bálványoknak tömjéneztek. Pedig én tanítottam járni Efraimot, kézen fogtam őket, de ők nem ismerték fel, hogy én viselem gondjukat. Emberi kötelekkel vontam őket, a szeretet kötelékével. Úgy bántam velük, mint amikor valaki arcához emeli gyermekét: jóságosan enni adtam nekik.

Vissza fog térni Egyiptomba, vagy Asszíria lesz a királya, mert nem akarnak megtérni. Fegyver pusztít városaiban, véget vet a fecsegésnek, és megemészti őket terveik miatt. Népem megrögzötten elfordul tőlem. Hívják őt a Felségeshez, de senki sem mozdul.”

A 11. fejezetben visszatérünk Hóseás korába. Isten csodálatos szeretetét (arcához emeli gyermekét) látjuk újra a nép bűneinek kontrasztjában. És a próféta előre figyelmeztet: „vissza fog térni Egyiptomba, vagy Asszíria lesz a királya, mert nem akarnak megtérni...” És a szavak be is igazolódtak, a nép egy része valóban Egyiptomba menekült, a többiek pedig Asszíria foglyai lettek.

Az Ószövetség prófétaságában általában az különbözteti meg az igaz prófétát a hamistól, hogy a szavai beteljesednek-e. Nem véletlenül nem maradtak fenn hamis próféták igéi, mert egy-két generáció, vagy néhány évszázad múltán egyértelművé vált, hogy melyik próféta mondott igazat, és melyik hazudott. Ez persze ma sincs másként: a hamis prófétákat, bármennyire is éltetik őket követőik, a történelem megítéli; szemben a valódi prófétákkal, akiknek az igehirdetése idővel igazolást nyer. Persze a dilemma még mindig érvényes: kinek higgyünk, kinek a szavait fogadjuk el? De az Úr szava örökre megmarad, és ő idővel „véget vet a fecsegésnek.”(6) Az ő igéjével szemben semmi kétségünk nem lehet.

8-11. „Hogyan adnálak oda, Efraim, hogyan szolgáltatnálak ki, Izráel? Hogyan adnálak oda, mint Admát, hogyan bánnék veled úgy, mint Cebójimmal? Megindult a szívem, egészen elfogott a szájalom. Nem izzó haragom szerint bánok veled, nem döntöm újból romlásba Efraimot, mert Isten vagyok én, nem ember. Szent vagyok köztetek, hogyan is törnék a vesztetekre? Az Urat fogják követni, mert oroslánként ordít majd, és ha ordít, remegve jönnek fiai nyugat felől. Remegve jönnek Egyiptomból, mint a madár, és az asszírok földjéről, mint a galamb. Letelepítem majd őket házaikba – így szól az Úr.”

Újra a fogság korának redaktora (szöveggondozója) szólal meg itt a hóseási igék között. Nem is tudjuk megkülönböztetni pontosan, mely mondatok származnak az eredeti prófétától és melyek a fogság korának írásai. Talán nincs is rá szükség, hogy elválasszuk egymástól a kettőt. Az egyik előre látja, ami történni fog; a másik utólag látja beigazolódni a próféta igéit. Mintha két oldalról figyelnék ugyanazt az igazságot.

Milyen csodálatos ez az összhang a két különböző kor leírása között! „remegve jönnek fiai nyugat felől.” (11) Ez a remegés (חרד; chárád – remeg, vacog) már nem ugyanaz a kifejezés, mint amit a harmadik fejezetben láttunk (פחד; páchad, 3,6 – tiszteletteljes félelem).

Itt a bűntudattal érkező és biztos ítéletre váró embert látjuk, aki belátta bűneit. A korábbi kifejezéssel ellentétben ez a remegés nem feltétlen Isten hatalmára mutat, inkább az ember lelkiállapotára. Ahogy a próféta írja: „mint a madár”, akit az ember kézbe vett, hogy a kalitkából kiszabadítsa. A páni félelem leírása ez tehát. Azé az állapoté, amikor az ember nem képes önvédelemre, nem képes még megmozdulni sem, csak áll maga elé meredve és várja, mi történik a következő pillanatban.

Hová jutott Izráel! Milyen mélységeket kellett átélnie a népnek, mire megértette, hogy vagy Istenhez tartozik, vagy sehová. Magába roskadt, reménytelen nép, akinek már tényleg nem maradt más mentsvára az Istenen kívül. És talán nem is olyan szörnyű mindez, ha belegondolunk, hogy végül ez a nélkülözés és egyszzerűség vezetett vissza lelkeket az Úrhoz!

12. fejezet (részletek)

„Bizony, az Úr a Seregek Istene; az Úr: ez az ő neve. Térj hát meg Istenedhez, ragaszkodj az irgalomhoz és az igazsághoz, és reménykedj szüntelenül Istenedben! [...] én, az Úr vagyok a te Istened Egyiptom óta: újra sátorlakóvá teszek, amilyen egykor voltál!”

A zsidó nép történetében volt egy korszak, az „ősatyák kora”, amikor őseik a pusztában a pásztorok nomád életét élték. Számos helyen találunk arra nézve utalást, hogy a próféták ezt az időszakot tekintették az ideális állapotnak. A letelepedéssel ugyanis az idegen népekkel való keveredés elkerülhetetlenné vált.

Ám amíg a pusztában vándoroltak, menedék híján inkább próbálták kerülni az idegeneket, különösképpen az erődített városokat. Ekkor még az atyák tekintélye meggátolta, hogy bármilyen idegen szokás beférkőzzön közéjük. Habár megtörtént, hogy bizonyos bálványok kultuszai mégis utat találtak hozzájuk (pl. 1Móz 35,4), de ezek a vargabetűk nem voltak tartósak. Ezt az időszakot idézi fel Hóseás könyve is, követendő példaként.

13. fejezettől a 14,1-ig (részlet)

„Most is tovább vétkeznek, istenszobrot csináltak maguknak, ezüstbálványokat a maguk esze szerint: mindez mesterember készítménye csupán. Azt mondják: Ezeknek áldozatok! Emberek borjúkat csókolgatnak! Azért olyanok lesznek, mint a reggeli felhő és mint a korán tűnő harmat, mint a szérúról elsodort pelyva és mint a kémény füstje. De én, az Úr vagyok a te Istened Egyiptom óta. Nem ismerhetsz rajtam kívül Istent, nincs más szabadító, csak én. Én gondoskodtam rólad a pusztában, a kiszikkadt földön. De amikor eleget legeltek, jóllaktak és fölfuvalkodtak, ezért elfeledtek engem.”

A prófétai irodalomban újra és újra visszatérő fordulat, hogy a bálványokat maga az ember alkotja. Hóseás is így érvel, ahogy prófétatársai: ha az ember farag egy szobrot, mitől lesz az isten? Mi különbözteti meg a kerti törpét egy tisztelt istenségtől? Ilyen erővel akár le is borulhatnánk a kertben, akárhányszor meglátunk egy piros arcú törpét kertünk egy-egy szegletében.

Az ókori prófétai humor megnyilvánulása ez, mely azonban egy nagyon is valós veszélyre figyelmeztet: az ember hajlamos a szűklátókörűsége. És Hóseás gondolatai figyelmeztetésül szolgálnak a bálványt tisztelő ember számára: *~ha a bálványnak élsz, te magad is idővel ilyen hasztalanná és nevetségessé válsz. Ellenben ha az egyetlen Isten előtt borulsz le, aki megszabadított, aki gondoskodott rólad, akinek áldásait minden nap tapasztalod, akkor eléred életed célját, Isten magasztalását.*

Az Úr érvelése egyszerű és cáfolhatatlan: „Nem ismerhetsz rajtam kívül Istent, nincs más szabadító, csak én.” (13,4) Nincs értelme kérdegetni, hogy vajon a bálványok tényleg istenek-e, mert az Úr kijelentette: ő az egyetlen létező Isten. Hiába is keresne bárki más szabadítót, úgysem talál.

Az évszázadok során sajnos ez az „egy Isten” kinyilatkoztatás sokat torzult. Ma annyian mondják, hogy egy Isten van, de helytelenül, a fogalmat félreértve használják. Nem igaz, hogy bárkit is tisztel az ember, az úgylis az egy Isten, mintha csak ugyanazt az istenséget tisztelnék a távolkeleti vallások is, mint a keresztyénség, csak másképp. A helyes értelmezés az, hogy a Biblia Istene az egyetlen igazi Isten. És így valóban igaz az, hogy egy Isten van.

Nem nyerhet igazolást mindenféle hit, nem lehet minden különböző látásmódnak igaza. Az egy Isten ugyanis kinyilatkoztatta önmagát, és pontosan leírta, hogyan kell őt imádni. Aki ettől eltérő istent képzel magának, az már nem ugyanaz az Isten. Az csak bálvány.

14. fejezet

2-9. vers (részlet) „Térj meg, Izráel, Istenedhez, az Úrhoz, mert bűnöd miatt buktál el! Ezeket a szavakat vigyétek magatokkal, amikor megtértek az Úrhoz, ezt mondjátok neki: Bocsáss meg minden bűnt, és fogadd szívesen, ha ajkunk gyümölcsét áldozzuk neked! Assíria nem segít meg minket, lóra sem ülünk többé. Nem nevezük többé Istenünknek kezünk csinálmányát. Csak nálad talál irgalmat az árva. Kigyógyítom őket a hűtlenségből, szívből szeretni fogom őket, mert elfordult róluk haragom.”

Hóseás nem csak az ajtót nyitja ki, hanem az oda vezető utat is pontosan leírja. Hogyan kell Istenhez közeledni?

- „Bocsáss meg minden bűnt...” – tehát az embernek el kell ismernie bűneit és azokért Isten bocsánatát kell kérnie. „Aki takargatja vétkei, annak nem lesz jó vége, aki pedig megvallja és elhagyja, az irgalmat nyer.” (Péld 28,13)
- „... és fogadd szívesen, ha ajkunk gyümölcsét áldozzuk neked!” – az alázat, hogy én ember vagyok, de Isten az Isten, mutatja meg, hogy ki hogyan tekint az Úrra. Jézus emberi arca egyszerre veszélyt is rejthet az ember számára, hogy túlzottan barátunknak tekintsük őt. Jézus akkor is a világ ura, és a hatalom birtokosa, ha megengedi nekünk, hogy mint barátai közeledjünk hozzá.

10. vers, a könyv lezárása: „Aki bölcs, belátja ezeket, aki értelmes, az megérti. Mert egyenesek az Úr útjai: az igazak járnak rajtuk, a vétkesek elbuknak rajtuk.”

A könyv zárata némileg eltér az eddigi nyelvezettől, ezért is tűnik úgy, hogy a fogság korának, vagy még inkább a fogság utáni kornak bölcsességirodalma köszön vissza rajta. Ez persze ne riasszon el senkit, itt ugyanúgy Isten szavát olvassuk.

De az értelmezésében a bölcsességirodalom fogalmait kell megértenünk: a bölcsesség ebben az értelemben az, ami az Isten követéséből merít, ezáltal kap helyes látásmódot a mindennapok tapasztalatainak értelmezéséhez. Tágabb értelemben vonatkozhat ez a kifejezés mindazokra, akik Isten akarata szerint élnek: ők a bölcsék köréhez tartoznak.

Az „értelmes” (יָדַעַ) kifejezés már a 4. fejezetben is szerepelt, de más alakban, mégis hasonló jelentésben, Isten ismereteként. Jóllehet magát a kifejezést a próféták is használták, mégis ez a kifejezés a mondat egészében szintén a bölcsességirodalom szóhasználatára utal, így némileg a jelentésben is változtat a más korszakra jellemző kifejezésmód.

A bölcsességirodalom írói ugyanis az értelmet már nem tapasztalati tényezőként látták, hanem az írásoknak, azaz a bölcsességnek való engedelmességen keresztül.

Ezek alapján tehát a Hóseás könyvének zárlata némiképp szokatlan, a két korszak tapasztalatát elegyítő következtetéssel él. Ha valaki olvassa ezt a könyvet, ne csupán belássa a bűn következményeit és az erényes, Isten szerinti élet hasznát; hanem értse meg, hogy mi „Isten útja” az emberrel.

Ez a némiképp elvont következtetés azonban mégis időszerű üzenetet állít elénk: ne csak bűnt és megtérést lássunk. Ne csak igaz és hamis embereket lássunk, megtérteket és bűnösöket. Vegyük észre, hogy az Isten nélkül élő ember akkor sem jár jó úton, ha látszólag Isten szerint is cselekszik. És vegyük észre, hogy ha valaki megtértnek tartja is magát, még ugyanúgy alázattal tartozik az Isten előtt.

Tulajdonképpen aki ezeket a szavakat leírta, már túllátott Hóseás korán, de túllátott saját korának gondolkozásmódján is, ahol a törvény betartását tartották Isten követésének. Árnnyalt látásmódja és a bűnös emberre nyitott gondolkozásmódja jó példa lehet a mai bibliaolvasó ember számára is. „Aki bölcs, belátja ezeket, aki értelmes, az megérti.”

Az olvasóknak

Köszönöm a visszajelzéseket! A következőkben is a kispróféták írásait olvashatjuk majd együtt naponként!

Kádár Tamás György
lp.